

Dušan Moravec

Cankarjeve drame na tujih odrih

Cankarjevo mesto v svetu, niti v slovanskem in jugoslovanskem kulturnem prostoru, še zdaleč ne ustreza pomenu njegovega dela. To spoznanje velja za pisateljev dramski opus še bolj kakor za pripovedna dela in potrjujejo ga vsa tri obdobja: *Cankarjeva doba*, to se pravi leta pisateljevega življenja; čas *med obema vojnama*, ko je dobilo njegovo delo vsaj doma pravično oceno; *naš čas*, ki se Cankarja marsikdaj že ogiba ali pa ga hoče za vsako ceno in na silo aktualizirati.

Petdesetletnica pisateljeve smrti in razstava, ki smo jo ob tej priložnosti pripravili za Sterijino pozorje v maju 1968, sta nam dali priložnost in hkrati zastavili nalogo, naj bi zbrali kar največ gradiva o poteh Cankarjeve drame na neslovenske odre. S tem namenom smo skušali dokumentarno gradivo, ki ga že hrani Slovenski gledališki muzej (letaki, fotografije, bibliografski podatki) izpopolniti z gradivom, ki je še v gledaliških samih. Žal je bil uspeh teh prizadevanj skromen, saj mnoga gledališka vodstva ne na naše prošnje ne na posredovanje Sterijinega pozorja niso odgovarjala, bodisi ker nimajo ne gradiva ne evidence svojih predstav polpretekle dobe, bodisi zato, ker za mnoga sedanja vodstva razvoj gledaliških hiš pred njihovim nastopom očitno ni zanimiv.¹

a) *Cankarjeva doba*

V *Cankarjevi dobi*, to se pravi v času pisateljevega življenja — od objave prvega dramskega besedila (*Jakob Ruda*, 1900) pa do smrti (1918) so bile uprizoritve njegovih dram zunaj Slovenije, pravzaprav že zunaj Ljubljane, prava redkost. Celo slovenska mesta Gorica, Celje, Maribor in Ptuj so imela v poletju 1908 prvo priložnost, da so poslušala Cankarjevo besedo ob gostovanju ljubljanskih igralcev s *Pohujšanjem*. Drugi slovenski poklicni oder, Slovensko gledališče v Trstu, ki je neposredno po pisateljevi smrti tako široko odprlo vrata njegovemu delu, je imelo v času pisateljevega življenja komaj eno delo na sporedu (*Kralj na Betajnovi*, 1908).

Vendar, en sam osamljen in zato toliko bolj dragocen primer je treba prav posebno podčrtati: še tisto leto, ko je doživel *Jakob Ruda* krstno predstavo in knjižno izdajo v Ljubljani, je uprizorilo to delo Hrvatsko zemaľjsko kazalište

¹ Sleherno dopolnilo, ki bi nam ga na pobudo teh vrstic kdorkoli poslal, bomo radi objavili v prihodnjih zvezkih Dokumentov.

v Zagrebu (22. decembra 1900). Predstave na zagrebskem odru si je želel Cankar že med pisanjem drame, zasluge za uresničenje te želje pa gredo prav gotovo predvsem, če že ne v celoti tedanjemu članu zagrebske Drame, našem Ignaciju Borštniku: ta je dramo prevedel, bil je njen režiser, sam je upodobil vlogo Kantorja in Ano Zofija Borštnik-Zvonarjeva, v ostalih vlogah pa so sodelovali najuglednejši člani takratnega zagrebskega gledališča (Andrija Fijan, Mišo Dimitrijević, Ljerka Šramova, Milica Mihčić, Gavro Savić itd.). Predstava je bila sprejeta v veliki meri s simpatijami, vendar ponovitve ni doživela, predvsem pa: ostala je edino Cankarjevo delo, uprizorjeno v času njegovega življenja na kateremkoli jugoslovanskem odru.²

² Prim. Zbrano delo Ivana Cankarja III, str. 345 in nasl.; S. Batušić, Živa beseda Ivana Cankarja na zagrebskem odru, Dokumenti SGM 6—7, str. 7 in nasl. (tudi za nadaljnja poglavja).

Hrvatsko zemaljsko kazalište u Zagrebu.

U subotu 22. prosinca 1900.

Predstava 100. U predbrojč. Serija IV. Nepar broj 15.

Prvi put:

JAKOV RUDA.

Drama u tri čina. Napisa Ivan Cankar.

OSOBE:

Jakov Ruda, posjednik u Drenovcu	G. Borštnik.
Ana, njegova žena	Gđja. Borštnik.
Marta, njegova sestra	Gđjica. Mihčić.
Ivan Dolinar, šikar	G. Fijan.
Petar Broz, poduzetnik i trgovac	G. Dimitrijević.
Dobnik, posjednik i gostionar	G. Savić.
Alma, njegova žena	Gđja. Šram.
Koželj, inžernik	G. Rasković.
Justin, učitelj	G. Kandužar.
Kubuta, bivši Rudin pišar	G. Marković.

Radnici, gosti. Čin se zbiva na Drenovcu. Sadašnje doba.

U obzaju, da se nakazna predstava otkane, vrijedi kupljena ulaznica i za predstava, kojim se ova predstavica ili se može povratiti istoga dana odokam do 2 sati poslije podne kod blagajne, inače je to gubi vrijednost. Ako u se samo glumci izmijenili u komadu, ne misli se, da se je time izmjenio komad. Isto se tako ulaznica ne može zamijeniti, ako se samo jedan komad od drage ili triju takozvani zamjeni drugim. U drugim slučajevima dopušt se glumcima ophiti posebne odredbe.

<p>Napjeva 22. U 7 sata poslije podne uz smične dramske cijene: Popeljeva. Ix. pred. U večer: Purin. Nepar 19 Pomisljčak 24. Zastoreno.</p>	<p>Ulazak 25. Aladin. (Novo) Par 18. Srijeda 26. U 7 sata poslije podne uz smične operne cijene: Laika. Ix. pred. U večer. Aladin. Nepar 17.</p>
---	--

Dramske cijene:

Proceniam loka u prizemlju za 4 osobe	20 K.	— f.	Parquet IV.—VIII. red	1 K.	20 f.
Loka u mezzaninu za 4 osobe	16	—	Parquet IX.—XIV. red	—	80
Loka u I. katu za 4 osobe	12	—	Balkon I. red	1	80
Loka u II. katu za 4 osobe	8	—	Balkon II.—IV. red	—	80
Sjedalo u lodi u mezzaninu	4	—	Balkon V. red dalje	—	60
Sjedalo u lodi u I. katu	3	—	Stajanje u parteru	—	60
Sjedalo u lodi u II. katu	1	50	Upen i rožari	—	40
Parquet I.—III. red	1	60	Otvorena galerija	—	20

Blagajna se otvara u 7, početak u 7¹⁵, a svršetak u 10 sati.

Cankar prvič v
Zagrebu

Dober namen so imeli sicer tudi v *Beogradu*, prav tisti čas, vendar je ostalo žal samo pri namenu. Beograjska revija *Kolo* je poročala o novi slovenski drami in pri tem zapisala pod črto opombo: »Dramu ovu dobilo je i naše narodno pozorište u prevodu g. Ivkovića i predstavljaće se na jesen. To će u isto vreme biti i prva slovenačka drama, prikazana u Beogradu.«³ Predstave pa ni bilo, ne te ne katerekoli druge Cankarjeve drame, vse do leta 1933! Čeprav so mnogi srbski literarni listi, tako kakor tudi hrvatski, pogosto poročali o Cankarjevem delu in ne nazadnje o dramskem, je šlo gledališko vodstvo mimo vseh takih opozoril in se ni odločilo za uprizoritev niti po pisateljevi smrti, ko je zagrebška Drama pogumno dala spregovoriti *Hlapcem* — pred Ljubljano (1919).

Tako je bila *Praga* ob Zagrebu edino neslovensko mesto, ki je veliko razmišljalo o uprizoritvi Cankarja v času njegovega življenja in mu dalo prostor, ko niso uspeli načrti v Narodnem gledališču, vsaj na svojih obrobni odrih.

Možnosti za uprizoritev *Kralja na Betajnovi* v češkem Narodnem divadlu so se kazale že ob rojstvu te drame. V mnogih čeških in slovenskih listih beremo o tem, določen je bil že celo termin, drama je doživela kar tri različne prevode in Cankar je v predstavo živo verjel. Pa ne samo to: o predstavi se je toliko pisalo, da so ji verjeli že celo literarni in gledališki zgodovinarji in jo vpisali v svoje kronike kot uprizoritev, ki »je bila« — v maju 1905. leta.

Podobno je bilo več let kasneje, ob rojstvu *Hlapcev*. Tudi takrat je mislil Cankar na možnosti za uprizoritev v Pragi že med pisanjem drame, še bolj živo pa potem, ko se je zapletlo z ljubljansko cenzuro. Tudi to pot se je dogovarjal z Jaroslavom Kvapilom in ohranjeno pismo praškega gledališkega ravnatelja govori o dobrih namenih — ostalo pa je spet le pri besedah.

Pač pa je dočakal Cankar med prvimi in drugimi razgovori prav nepričakovano uprizoritev v Ljubljani nezaželene satirične komedije *Za narodov blagor* — v Pištěkovem divadlu na praških Vinohradih. Cankar je bil te pobude, o kateri mu je poročala Zofka Kvedrova, iz srca vesel in brž je odgovarjal: »Seveda dovoljujem socialistom uprizoritev — — — Dovoljujem tem rajši, ker v Ljubljani te komedije nečejo igrati; napadena je rodoljubna buržoazija; tako je izključena s slovenskega odra vsaka satira.« Tako je doživela komedija o narodovem blagru v prostorni praški »areni« svojo krstno predstavo pred tisoč gledalci — poldrugo leto prej kakor v Ljubljani, 28. februarja 1905. Prevod Zdenke Haskove je izšel tudi v knjižni obliki. O predstavi je izšlo v Pragi pet kritik, med njimi tudi zelo ugodne, čeprav tega ljubljanski krogi, ki so ji zapirali pot na oder, niso hoteli priznati. Vendar, tudi ta predstava *Blagra* v Pragi je bila osamljena; na novo je uprizoril komedijo šele E. F. Burian v svojem gledališču 1945. leta, nova knjižna izdaja v prevodu O. Berkopca pa je bila natisnjena šele leta 1956.

Tudi *Kralj na Betajnovi*, ki so se mu kmalu po rojstvu že skorajda odprla vrata Narodnega divadla, je doživel šele več let kasneje prve uprizoritve v Pragi, vendar le v manjših gledališčih. Prvo je pripravilo Intimní divadlo, dependanca Švandovega gledališča na Smichovu 4. januarja 1910 v prevodu nekdanjega člana ljubljanskega gledališča Fr. Liera, režiserja ljubljanske krstne predstave in v režiji Jos. Lukavskega. Druga predstava je bila malo pred pisateljevo smrtjo: pripravila jo je 18. avgusta Žižkovska činohra, prav tako mlado gleda-

³ *Kolo* 1901, str. 25.

Pištěkovo gledališče v Pragi, kjer je bila krstna predstava komedije »Za narodov blagor« (1905)

lišče na robu mesta Prage z naslovom Betajnovský král — že prej pa so igralci tega gledališča uprizarjali našo dramo na svoji poletni turneji.⁴

S tem pa je izčrpano domala vse gradivo, ki nam je na voljo o uprizoritvah Cankarjevih dram na neslovenskem odru v času pisateljevega življenja. Bile so zelo skromne po številu (v tem se je zgodovina tudi v naslednjih obdobjih ponavljala), pa še za te so prišle pobude večidel od doma ali, še pogosteje, od rojakov, ki so živeli in delali v hrvatskih, srbskih in čeških središčih.

b) *Med obema vojnama*

Tako kakor v času Cankarjevega življenja je tudi po pisateljevi smrti, to se pravi *v obdobju med obema vojnama*, prvi izpričal zanimanje za njegovo dramsko delo Zagreb. Uprizoritev drame *Hlapci*, ki jo je pripravilo »Kraljevsko hrvatsko zemaljsko kazalište«, pozneje Narodno gledališče, 10. septembra 1919, je morala biti za takratne ljubljanske gledališke kroge pravo presenečenje. Ob svojem rojstvu prepovedana drama namreč tudi v prvem povojnem letu še ni bila na sporedu osrednjega slovenskega odra in tako se je zgodilo, da je

⁴ Podrobnosti o tem so v knjigi D. Moravca »Vezi med slovensko in češko dramo«, Lj. 1963, str. 78 in nasl.

»Hlapci« prvič
v Zagrebu

Kraljevsko hrvatsko zemaljsko kazalište

Četvrtak 10. rujna 1919.

Predstava 27. izvan predbrojke

Početak u 7 sati

Prvi put

SLUGANI

HLAPCI

Drama u pet čina. Napisaše Ivan Cankar. Prevela Zofka Kveder-Demetrović.

Režatelj: dr. Branko Gavella.

OSOBE

Župnik	Josip Papir	Pivka, pijanar	Andrija Geršič
Nastojatelj	Alfred Grubinič	Nacso, seljak	Štarko Vadić
Jerman	Josip Pavić	Seljakinja	Fanka Hamman
Koniar	Ara Hinički	Krešmar	Arnost Grubinič
Hlaštija	Frango Sobotnik	Prvi radnik	Anton Rojo
Lojzko	Zida Markovc	Drugi radnik	Danigel Jurčič
Geot	Ela Hadner	Prvi seljak	France Petek
Miska	Jovanka Jovanović	Drugi seljak	Ivan Šek
Ljotica	Tito Stroz	Treći seljak	Radivoj Matić
Pustar	Željko Berač	Četvrti seljak	Uspoliti Krešim
Nasliak	Sjemen Rogarčić	Seljaki momak	Uspoliti Klasič
Alika, hlaštikova kći	Ljerkica Trautinger	Studenit	Ivo Štarko
Željčević, mlađi	Tinka Šušter	Stara	Alika Hrapčević
Kolar, kovač	Borivoj Batačević	Kapetan	Štarko Knežević
Karolovića žena	Paula Grler		Seljaci Seljakinje, Radnici, Studenit, Konobarice.

Četvrtak 11. rujna 1919. „Revizor“ € 2. u 7 sati

CLAVNI CIJENE: Loka za ormane i mrazicu 40 K — I. kat 50 K — II. kat 20 K — Čerle I. — II. red 40 K — Parquet I. — II. — III. red 12 K — V. — VI. red 10 K — XI. — XII. red 8 K — Balkon I. red 8 K — II. red 4 K — III. — V. red 4 K — VI. — IX. red 3 K — Dvaći parter 1 K — Galerija 1 K.

Uspoliti prolazi za bode u mrazicu, I i II. katu 2 kruna; za sjedila u čerli, parqueta i balkonima I i II. red 1 kruna a za balkon III. — IX. red 50 slica.

CLAVNIKE dobivaju se na kazališnoj blagajni od 8—12 sati prije podne i od 3—5 sati poslije podne, te po satima prije početka predstave. Težina lit. 15—20.

Blagajna se otvara u 6 $\frac{1}{2}$ početak u 7 a svršetak poslije 10 sati.

doživjela krstno predstavo v Trstu (maja 1919), zatim pa še novo premiero v Zagrebu prej kakor v Ljubljani. Delo je prevedla Zofka Kvedrova, zasluga za uprizoritev na hrvatskem odru pa gre — tudi po prevajalkinem pričevanju — izključno tedanjemu dramaturgu dr. Branku Gavelli; ta ni dal samo kot dramaturg pobude za uprizoritev, temveč je delo tudi sam režiral. Cankarjeva drama je štirikrat napolnila veliko zagrebško gledališče, kar za tiste čase ni bilo malo, pa tudi pri napredni kritiki je bila deležna priznanja.

Vendar, tako obetajoč začetek žal ni imel posnemovalcev v hrvatskem gledališču. Minilo je celih petnajst let, preden je bil Cankar spet v rednem repertoarju prvega hrvatskega odra: šele 27. aprila 1934 je bila premiera komedije *Za narodov blagor*. Režiser je bil to pot Hinko Nučič, ki je hkrati igral dr. Grozda, Helena je bila prav tako igralka slovenskega rodu Vika Podgorska, sodelovali pa so še prvi igralci zagrebske Drame Mila Dimitrijević, Dubravko Dujšin, Vjeko Afrić, Ljubiša Jovanović in Predrag Milanov. Predstava je uspela, delo pa je zbudilo zlasti pri ponovitvi 1. maja toliko živahnega odobravanja, da je policija že dan kasneje nadaljnje predstave zabranila. Šele po treh letih in pol (novembra 1937) je moglo delo znova na spored, spremenjena pa ni bila samo zasedba, temveč tudi besedilo: cenzura je črtala vse tisto, kar bi moglo pomagati k razpoloženju, kakršno je bilo v gledališču 1. maja 1934.

Tako sta ostali ti dve predstavi, *Hlapci* v letu 1919 in *Blagor* v letu 1934 oziroma 1937 dva osamljena mejnika na Cankarjevi poti v Zagreb. Res je sicer, kar pravi dr. Slavko Batušić v že citirani razpravi: vsega skupaj je bilo do druge svetovne vojne in okupacije uprizorjenih na zagrebskem odru šest Cankarjevih del, to se pravi vsa razen Romantičnih duš, in pa ena dramatizacija. Res, ta dela so bila uprizorjena na zagrebskem odru, ni pa šlo (razen pri navedenih primerih) za uprizoritve zagrebskega ansambla, temveč za bolj ali manj naključne prireditve, bodisi študijske, šolske ali celo amaterske, bodisi za srečanja ob gostovanjih.

Na tak način se je mogla zagrebska publika v svojem gledališču najprej seznaniti s *Pohujšanjem v dolini šentflorjanski* ob gostovanju ljubljanskega

Narodno Pozorište za Dalmacijo - Šplit

SVEČANA PRAVNA OTVORENJA

Pravica 1. (1928) Izvan predstave 1.

UTORAK 16. OKTOBRA 1921.

Proslava g. Friderika Juvančiča, upravnika Narodnog Gledališta u Ljubljani, o Cankaru i slovenskoj dram.

NAPAST U ŠENTFLORIJSKOJ DOLINI

Farsa u 3 čina. Napisao Ivan Cankar. Redatelj Rade Pregarc.

LICA:

Kralj	Valentin Hadžić	Janez	Stjepan Rimanićević
Marko	Ila Pregarc	Stjepan Jovanović	Milica Spodovčević
Kraljica	Milica Milčević	Oliverić	Mare Šušteršič
Kraljčina	Bogomila Vilhar	Isabeli Šovak	Rade Pregarc
Čuvar	Marica Marković	Pavlečić	Stjepan Rademski
Čuvarica	Katica Račančić	Govat	Radak Čučević
Poklonik	Orsipa Milčević	Govat	Ivo Radičić
Učiteljica	Kata Spodovčević		

Događaji se dešavaju u selu, predvremenu državnu ložnicu.

Scena, orkestar, - Cetrliak, Vojarski, - Stanićević, sa 4 obnove - Petak, zatvorena - Babosa, Telić (Vlasti teatar, sa 4 obnove).

CEME MESTA:

Leto u mesinasti i pletenja	250 K	Panquet VI - IX, red	30 K
" " II, " "	250 "	" " X - XIV, red	30 "
Čuvar I i II, red	180 "	Scenarij sa govornik	10 "
Panquet III - V, red	90 "	Stajanje sa govornik	10 "
Učiteljica sa lože br. 28, mesinasti, sa 18, i 27, u I. kazu 100 K po sedmi.			

Ostali osamdeset čina plaća se po 100, prepisane dojavice tekton.

Učiteljica i dionici scene predstave su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, 3-1 sat po sedmi, 30 K po sedmi za predviđenu postavu. Teataru 250.

Učiteljica i dionici scene su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, sa od 3-5 sati po sedmi. Teataru 25.

Čuvar i učiteljica su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, sa od 3-5 sati po sedmi. Teataru 25.

Čuvar I i II, red i učiteljica su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, sa od 3-5 sati po sedmi. Teataru 25.

Početak tačno u 71, sati, a svršetak posle 10 sati.

Upravitelj sa p. z. odgovara da se nikada neopozvorno čini ni gledanje niče nego u skladu sa glasilnicom za svršetak nastave.

Narodno Pozorište za Dalmacijo - Šplit

Pravica 12. Predstava 12.

UTORAK 12. JAVNUA 1924. Pravica 12.

TRGSKI SPOT

Kraj na Betajnovi

Drama u 3 čina. Napisao Ivan Cankar. Redatelj: Niko Bartulović.

LICA:

Iskup Kralj, knežev	Rade Pregarc	Frank Bernot, poveljak	Frank Bernot, poveljak
Iskup, njegova žena	Milica Spodovčević	Govat	Govat
Pravica	Ila Pregarc	Sudac	Stjepan Jovanović
Poveljak	Oliverić	Sudacova žena	Anna Vikić
Pravica	Vlastita Milčević	Adrijak	Iskup Petušić
Nova, njegova majka	Milica Kraljević	Ljubica	Erna Foranek
Knež, bratolovčar/ingotič	Mare Šušteršič	Učiteljica	Anna Baljak
Marko, njegov sin	Milica Spodovčević	Jedan od vojaka	Milica Milčević
Marko	Mare Šušteršič	Iskup	Josip Jakić

Radnja se odvija u selu doba u neposrednoj budućnosti.

Predstava 12. zatvorena. Utorak 12. "Arina" izvan predstave.

Između života koncertira orkestar: Splitske Filarmonije.

CEME MESTA U DINARIJA.

Leto u mesinasti i pletenja	250 K	Panquet VI - IX, red	30 K
" " II, " "	250 "	" " X - XIV, red	30 "
Čuvar I i II, red	180 "	Scenarij sa govornik	10 "
Panquet III - V, red	90 "	Stajanje sa govornik	10 "

Učiteljica sa lože br. 24, mesinasti, sa 18, u I. kazu 100 K po sedmi.

Učiteljica i dionici scene predstave su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, 3-1 sat po sedmi, 30 K po sedmi za predviđenu postavu. Teataru 250.

Učiteljica i dionici scene su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, sa od 3-5 sati po sedmi. Teataru 25.

Čuvar i učiteljica su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, sa od 3-5 sati po sedmi. Teataru 25.

Čuvar I i II, red i učiteljica su na besplatno iznajmljivanje od 9-12% sati po sedmi, sa od 3-5 sati po sedmi. Teataru 25.

Početak tačno u 71, sati, a svršetak oko 10 sati.

Upravitelj sa p. z. odgovara da se nikada neopozvorno čini niče nego u skladu sa glasilnicom za svršetak nastave.

Rade Pregarc kot Kantor v Splitu, sezona 1924/25

»Pohujšanje« v Zagrebu (1928/29, Slovenski dom): Vida Podgorska in Hinko Nučič

Gradsko kazalište u Varaždinu.

Sezona 1934./35.
(12.)

U subotu, 4. oktobra 1934.
u 8 sati večeri

Predstava 1.

Slugan Jernej i njegovo pravo.

Devet slika.

Po noveli Ivana Cankara, za pozornicu priredio Milan Stribinskak. Prevod: Branko Topovak. Režija: Drasko Topovak. Inscenacija: Hinko Nučič.

I. Slika: Na karanfolskoj kodi Sibirskih Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	II. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	III. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	IV. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	V. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	VI. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	VII. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	VIII. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	IX. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...	X. Slika: Na karanfolskoj kodi Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ... Kraljica - ...
--	---	--	---	--	---	--	---	---	--

POVIŠENE CIJENE
u skladu sa novim uslovima predstave.

Lokali u amfiteatru	Do 10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45	45-50
Lokali u galeriji	Do 5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35	35-40	40-45
Lokali u orkestralnoj	Do 3	3-5	5-7	7-10	10-15	15-20	20-25	25-30	30-35
Lokali u predvorju	Do 1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9
Lokali u hodnicima	Do 0,5	0,5-1	1-1,5	1,5-2	2-2,5	2,5-3	3-3,5	3,5-4	4-4,5
Lokali u ulazima	Do 0,2	0,2-0,3	0,3-0,4	0,4-0,5	0,5-0,6	0,6-0,7	0,7-0,8	0,8-0,9	0,9-1

Prilikom izlaska iz kazališta za svaku osobu izdat će se jedna karta za ulazak na predstavu.

Prisustvovanje izlasku daruje se na dan same predstave od 11 do 12 sati sa kaz. blagajni.

Početak u 8 sati, a suršetak oko 10, sati.

Večernje blagajnice otvorene su jedan sat prije početka predstave.

Redovno izdavanje: 1000.000.

NARODNO POZORIŠTE NOVOSADSKO-OŠJEČKO

NOVI SAD PRESTAVA 27.

POZORIŠNA DVORANA „HABAG“

U subotu, 29 oktobra 1932

Početak u 8 sati uveče

Napast u dolini šentforijanskoj

Farso u 3 čina. Napisao IVAN CANKAR. Prevod sa slovenskoga. Scenograf: Đorđe Petrović. Reditelj: Tomislav Tadić.

Kralj Kolar, mrtav	Petar	Milan Orlović
Janica	Janica	Ljiljana Drušković
Narodnik	Narodnik	Teo Stjepanović
Narodnikova	Narodnikova	Pažla Krstović
Čarolik	Čarolik	Pero Kukuljica
Čarolikova	Čarolikova	Marija Ruzić
Paštrika	Paštrika	Marija Orlović
Ustavljiva	Ustavljiva	Miroslav Adamović
Neto	Neto	Eugen Petrović
Dobrotin	Dobrotin	Staničević
Dobrotinova	Dobrotinova	Leposava Stjepanović
Čičević	Čičević	Miroslav Čičević
Dobrotinova	Dobrotinova	Vera Vojnović
Paštrik	Paštrik	Ivana Letina
Neto	Neto	Ivo Martinović

Farso se odigrava u dolini šentforijanskoj u dočakanje zime.

CENE MESTA: I mesto (red 1-7) din. 30. II mesto (red 3-7) din. 20. III mesto (red 5-6) din. 15. IV mesto (red 7-10) din. 10. V mesto (red 11-15) din. 7. VI mesto (red 16-20) din. 5. Sednice na balkonu din. 20. Stupnje za djake din. 5.

U skladu sa novim uslovima predstave izdat će se jedna karta za ulazak na predstavu.

Prisustvovanje izlasku daruje se na dan same predstave od 11 do 12 sati sa kaz. blagajni.

Početak u 8 sati, a suršetak oko 10, sati.

Večernje blagajnice otvorene su jedan sat prije početka predstave.

Redovno izdavanje: 1000.000.

ansambla 7. oktobra 1920, med kongresom Zdruzhenia jugoslovanskih igralcev. Po tej, Šestovi interpretaciji je pripravilo 11. decembra 1928 Slovensko prosvetno društvo v Zagrebu, seveda v izvirniku, Cankarjev farso v režiji Hinka Nučiča: režiser je igral ob tej priložnosti vlogo Petra, tako kakor ob krstni predstavi komedije pred dvajsetimi leti, sodelovali pa so poklini igralci slovenskega rodu: Vika Podgorska, Irma Polakova in Rudolf Bukšek skupaj s hrvatskimi tovariši, ki so obvladali slovenski jezik, in z amaterji.

Tudi *Lepa Vida* je doživela v tem času dve uprizoritvi na zagrebškem odru, obe pa sta imeli študijski značaj. Leta 1925 je bila na sporedu kot produkcija Igralske šole, prevedel in naštudiral pa jo je Hinko Nučič. V letu 1936 je bila drama znova na sporedu kot letna predstava gojencev Igralske šole in hkrati v počastitev šestdesetletnice pisateljevega rojstva.

Dvakrat je bila na sporedu tudi odrska priredba Cankarjeve novele *Hlapec Jernej in njegova pravica*. Najprej v okviru Radničke akademije 1927. leta. Takrat so porabili dramtizacijo Milana Skrbinška, uprizoritev pa je pripravil režiser Stanko Tomašič z nekaterimi mlajšimi igralci zagrebške Drame. Pet let kasneje (1932) pa je gostoval ljubljanski delavski oder Svoboda: takrat so se seznanili Zagrebčani z novo odrsko verzijo Ferda Delaka (*Jernejeva pravica*), ki je delo tudi sam režiral in insceniral.

In še eno nevsakdanje srečanje s Cankarjem na zagrebškem odru tega obdobja: *Kralj na Betajnovi* v izvedbi novega Dramskega studia, 1. julija 1933.

Po vsem tem je imela zagrebška publika vendarle vrsto priložnosti, da se je mogla seznaniti s Cankarjevo besedo na svojem odru, pa čeprav ni šlo vselej

za predstave poklicnega gledališča in četudi so bile nekatere izvedene v izvirniku. Kljub temu, da Cankarju v tem obdobju ni bilo dodeljeno na zagrebškem odru tisto mesto, ki bi mu šlo, so bila srečanja z njim skorajda pogosta, če jih primerjamo z beograjskimi.

Zamuda, s kakršno je *Beograd* predstavil svojemu občinstvu enega prvih jugoslovanskih avtorjev, je komaj razumljiva. Po neizpeljanem načrtu, da bi uprizorili prvo objavljeno Cankarjevo dramo, Jakoba Rudo, takoj po njenem rojstvu, so ostala vrata beograjskega gledališča slovenskemu mojstru zaprta vse do 24. novembra 1933, pa tudi tista predstava, *Kralj na Betajnovi*, je ostala docela osamljena. Na koncu sezone 1932/33 je gostoval z že omenjeno uprizoritvijo te drame zagrebški Dramski studio, dosegel pri publiki izjemen uspeh in verjetno je dalo prav to pobudo za odločitev gledališkega vodstva: že druga dramska premiera v sezoni je bila Cankarjeva drama v prevodu Dušana V. Popovića, v režiji Josipa Kulundžića, z Dušanom Radenkovićem v naslovni vlogi in z uvodnim predavanjem, ki ga je imel nekaj dni prej na Kolarčevi ljudski univerzi Niko Bartulović. Drama je pri publiki lepo uspela, mnenja kritike pa so bila deljena in po tretji predstavi so jo vzeli s sporeda. Od takrat pa vse do leta 1947 Cankarju spet niso dali govoriti z beograjskega poklicnega odra⁵, edinole delavsko kulturno-umetniško društvo »Abrašević« je 1939. leta uprizorilo *Hlapce* v režiji Mate Miloševića.

⁵ Podrobnosti o tem najdemo v razpravi Ksenije Orešković, Dokumenti SGM 10, str. 343 in nasl.

NARODNO KAZALIŠTE
ZA PRIMORSKU BANOVINU — SPLIT, OPCINSKO KAZALIŠTE

Predstava 13. Redovita 1.
U sotočju, 3. decembra 1932. Početak u 8 sati večja.

**NAPAST U DOLINI
ŠENTFLORIJANSKOJ**

Farsa u 3 čina. Napisao IVAN CANKAR. Prevod sa slovenačkog. Scenograf: ĐORĐE PETROVIĆ. Redatelj: TOMISLAV TARNOPCEZ.

L I C A:

Kralj Kolko, vojvoda Peter	Milan Oštrcić	Stano	Amand Ašker
Isarić	Ljubica Džigić	Dražević	Milan Jovan
Marićević	Vuk Stoković	Dražević	Ando Alimpić
Čuček	Đura Komarčić	Čukarović	Milivoj Čuček
Čučeković	Vera Kolarović	Đoković	Vera Vukobratović
Poljić	Marija Kolarović	Đoković	Ivan Ljubić
Štibić, Džigić	Milica Komarčić	Đoković	Josip Murićević

Farsa sa odigrava u dvije izvedenja u 1. i 2. izvedenju.

Za današnju predstavu važe povlasticе vlasnikā ložā.

C I J E N E M J E S T A:

Leđe, u naslonu I. Loka	Dva 120	Paket VI—X, redi	Dva 10—
Leđe II sed	Dva 80	Paket X—XIV, redi	Dva 10—
Paket I, sed (sredni)	Dva 50	Sjedalo na prvoj	Dva 10—
Paket II, sed (sredni)	Dva 25	Sjedalo na drugoj	Dva 5—
Paket III, V, reda	Dva 20	Udalj sedmo	Dva 6

U ovom predstavi, svađa, najviše su: — Kralj, Scenograf, Prevodnik, Farsa, Povlasticе vlasnikā ložā, Repertoar, U sotočju, 3. decembra 1932, Početak u 8 sati večja, Napast u dolini Šentflorijanskoj, Farsa u 3 čina, Napisao Ivan Cankar, Prevod sa slovenačkog, Scenograf: Đorđe Petrović, Redatelj: Tomislav Tarnopcez, LICIA, Kralj Kolko, vojvoda Peter, Isarić, Marićević, Čuček, Čučeković, Poljić, Štibić, Džigić, Milan Oštrcić, Ljubica Džigić, Vuk Stoković, Đura Komarčić, Vera Kolarović, Marija Kolarović, Milica Komarčić, Stano, Dražević, Čukarović, Đoković, Đoković, Amand Ašker, Milan Jovan, Ando Alimpić, Milivoj Čuček, Vera Vukobratović, Ivan Ljubić, Josip Murićević.

U ovom predstavi, svađa, najviše su: — Kralj, Scenograf, Prevodnik, Farsa, Povlasticе vlasnikā ložā, Repertoar, U sotočju, 3. decembra 1932, Početak u 8 sati večja, Napast u dolini Šentflorijanskoj, Farsa u 3 čina, Napisao Ivan Cankar, Prevod sa slovenačkog, Scenograf: Đorđe Petrović, Redatelj: Tomislav Tarnopcez, LICIA, Kralj Kolko, vojvoda Peter, Isarić, Marićević, Čuček, Čučeković, Poljić, Štibić, Džigić, Milan Oštrcić, Ljubica Džigić, Vuk Stoković, Đura Komarčić, Vera Kolarović, Marija Kolarović, Milica Komarčić, Stano, Dražević, Čukarović, Đoković, Đoković, Amand Ašker, Milan Jovan, Ando Alimpić, Milivoj Čuček, Vera Vukobratović, Ivan Ljubić, Josip Murićević.

REPERTOAR:

U sotočju, 3. decembra 1932, Početak u 8 sati večja, Napast u dolini Šentflorijanskoj, Farsa u 3 čina, Napisao Ivan Cankar, Prevod sa slovenačkog, Scenograf: Đorđe Petrović, Redatelj: Tomislav Tarnopcez, LICIA, Kralj Kolko, vojvoda Peter, Isarić, Marićević, Čuček, Čučeković, Poljić, Štibić, Džigić, Milan Oštrcić, Ljubica Džigić, Vuk Stoković, Đura Komarčić, Vera Kolarović, Marija Kolarović, Milica Komarčić, Stano, Dražević, Čukarović, Đoković, Đoković, Amand Ašker, Milan Jovan, Ando Alimpić, Milivoj Čuček, Vera Vukobratović, Ivan Ljubić, Josip Murićević.

NARODNO POZORIŠTE ZA ZAPADNE OBLASTI
U SARAJEVU.

Predstava 129. Redovita 127.
U sotočju, 24. februara 1934. Početak u 8 sati večja.

ZA NARODNO DOBRO

1. Drame: *Beograd*, *Štikar i ka*
2. Karakter: *Udruženje žena*
Prvi tuž

Kompozicija i čin: *Beograd* Ivan Cankar, *Prvi tuž* R. Prerogari. Redatelj: Rade Prerogari.

S P I S A N J E

Antonić, ka, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, I. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, II. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, III. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, IV. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, V. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, VI. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, VII. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, VIII. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, IX. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, X. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XI. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XII. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XIII. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XIV. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XV. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XVI. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XVII. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XVIII. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XIX. čin, Gorani	Đ. Petrovićević
Beograd, XX. čin, Gorani	Đ. Petrovićević

Početak tačno u 8 časova u вече.

REPERTOAR: U sotočju, 24. februara 1934, Početak u 8 sati večja, Napast u dolini Šentflorijanskoj, Farsa u 3 čina, Napisao Ivan Cankar, Prevod sa slovenačkog, Scenograf: Đorđe Petrović, Redatelj: Tomislav Tarnopcez, LICIA, Kralj Kolko, vojvoda Peter, Isarić, Marićević, Čuček, Čučeković, Poljić, Štibić, Džigić, Milan Oštrcić, Ljubica Džigić, Vuk Stoković, Đura Komarčić, Vera Kolarović, Marija Kolarović, Milica Komarčić, Stano, Dražević, Čukarović, Đoković, Đoković, Amand Ašker, Milan Jovan, Ando Alimpić, Milivoj Čuček, Vera Vukobratović, Ivan Ljubić, Josip Murićević.

Narodno kazalište
 TRG KRALJA ALEKSANDRA
 sreb. petak 27. aprila 1934. Predstava 256. I. 18-4.
 Pogodni vikend

PRVI PUT

Za dobro naroda

Komedia u 3 akta. Drame IVAN CANKAR.
 Redatelj: Stjepan Markov. *Glavni umjetnici: Jovanke Rankić, Ivo Mašić, Miroslav Krleža*

Arhivski od. Gerov	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dr. Kozak	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arhivski, njegova žena	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arhivski, njegova žena	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arhivski, njegova žena	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Arhivski, njegova žena	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Društvo za 2. put

subota 26. aprila 1934. predstava SEMELJSKI BRDJAC. Gost: Marijana Raza (8-30 min)
 nedjelja 27. aprila 1934. predstava NIKIĆA SUDIČ ZRINSKI. Popularna operna predstava (10-40 min)
 subota 28. aprila 1934. predstava VINDOVA DAKLA. Popularna operna predstava (11-40 min)
 nedjelja 29. aprila 1934. predstava BARUN IRENA. Gost: Marija Simčević. Mjesec od 15-60 min

Klasicijane		Prijateljske k. i. i. red.		Klasicijane		Prijateljske k. i. i. red.	
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—

PRVOI-VIŠI-FLATNA:
 POČETAK U 8 SATI
Pariscienne
 TELEFON 2134

Blagajna otvara u 6
 Početak u 8
 Svršetak u 11 sati.

RAB
 Grand Hotel Importat
 1. Otvoriti hotel
 2. Otvoriti hotel
 3. Otvoriti hotel
 4. Otvoriti hotel
 5. Otvoriti hotel
 6. Otvoriti hotel
 7. Otvoriti hotel
 8. Otvoriti hotel
 9. Otvoriti hotel
 10. Otvoriti hotel

Komedija »Za narodov blagor« v zagrebški Drami 1933/34 (Vida Podgorska in Predrag Milanov)

Dušan Radenković kot Kantor v prvi Cankarjevi drami na odru beogradskega Narodnega gledališča (1933/34)

Tako so se celo nekatera manjša jugoslovanska gledališka središča prej in pogosteje srečevala s Cankarjevim dramskim delom kakor državna prestolnica. Prvo je bilo »Narodno pozorište za Dalmaciju« v Splitu — ni pa težko ugotoviti, tako kakor v mnogih primerih, odkod je prihajala pobuda: 18. oktobra 1921 je bila svečana otvoritvena predstava s *Pohujšanjem*, na ohranjenem letaku pa beremo ime slovenskega režiserja Rada Pregarca. Tudi vlogo Jacinte je igrala Slovenka, Ida Pregarčeva, in pred začetkom je govoril Friderik Juvančič, takratni ljubljanski upravnik, o Cankarju in slovenski drami. Ko je bil v sezoni 1923/24 uprizorjen na istem odru *Kralj na Betajnovi* v režiji Nika Bartulovića (ohranjen je letak tretje predstave 13. januarja 1924), je Pregarc igral Kantorja, Ida Pregarčeva pa Francko. Več let pozneje, v sezoni 1931/32, je splitsko gledališče, tedaj imenovano »Narodno kazalište za Primorsku banovinu« znova uprizorilo *Napast v dolini šentflorjanskoj*, kakor so farso imenovali, to pot v režiji Tomislava Tanhoferja in brez sodelovanja slovenskih igralcev (prevajalec, kakor v mnogih primerih, ni naveden).

Gledališče v Osijeku je uprizorilo *Pohujšanje* (letak nam ni na voljo) že 27. januarja 1923 in režiser je bil spet naš rojak: Josip Povhe. Pozneje, 29. oktobra 1932, je skupno »Narodno pozorište novosadsko-osječko« s sedežem v *Novem Sadu*, znova igralo to farso v režiji Tomislava Tanhoferja. Ne le režiser, temveč tudi mnogi igralci so bili pri tej predstavi isti kakor pri že omenjenem splitskem

Pohujšanju, ki je bilo na sporedu v istem gledališkem letu. Prav v tej sezoni, (1922/23), so prvič igrali Cankarja tudi v Sarajevu (*Pohujšanje v dolini šentflorjanski*), v sezoni 1933/34 pa v Banja Luki (*Kralj na Betajnovi*).

Z gradivom in s podatki, ki so doslej zbrani v Slovenskem gledališkem muzeju, je mogoče dokumentirati le še dve predstavi iz tega obdobja. Ena od teh je bila zgodaj: Skrbinškova dramatisacija novele *Hlapec Jernej in njegova pravica*, uprizorjena 4. oktobra 1924 v varaždinskem mestnem gledališču. Besedilo je prevedel in poskrbel za uprizoritev režiser B. Tepavac, ki je bil pred tem član mariborskega gledališča, v vlogi Jerneja pa je nastopil Vladimir Skrbinšek. Druga izpričana Cankarjeva predstava je bila celo desetletje kasneje na drugem koncu države: komedija *Za narodno dobro*, tako je naslov prevedel Rade Pregarc in delo sam uprizoril 24. februarja 1934 v »Narodnem pozorišču za zapadne oblasti« v Sarajevu. Sodeloval je še en slovenski igralec, ki je preživel mnoga leta na tujih odrih — Miro Kopač v vlogi profesorja Kremzarja, pred predstavo pa je govoril o temi »Cankar in mi« Vaclav Držaj.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

У БЕОГРАДУ

Вечерња претстава
Код Споменика

У петак 24 новембра 1933 године
(ПРВИ ПУТ)

Краљ на Бетајнови

Дрски у три чина — Написао НИЛАН ЦАНКАР.
Са енглеског превода Држав. Н. Павловић.
Режисер: М. Кузубић. Сценограф: г. Великовић.

Л И Ц А

Јожеф Каттор, фабрикант	г. Радаковић	Сурица	г. Поповић
Хана, његова жена	г-ца Луковић	Жења Сурица	г-ца Петровић
Филип, његова кћи	г-ца Ристић	Предо	г-ца Хаџић
Данијел, ј. помоћник	Мило Пифајовић	Настасија Каттор	г. Бошковић
Фруанска, ј. жена	Мило Хетова	Клемија	г. Ђурић
Нина, рођака Катторова	г-ца Хелова	И. Ј.	г. Сеговић
Криво, његов саветник и друг	г. Милошевић	И. Ј. седам	г. Ђ. Маринковић
Миле, његов син	г. Милошевић	И. Ј.	г. Поповић
Жулија	г. Алексијевић	И. Ј.	г. Ј. Ненадовић
Феликс Јеринг, немачки инжениер или техничар	г. Дукиновић	Јазна седам	г-ца Хет

Држи се у јазу у малој карони Бетарова.

Одмор после II чина

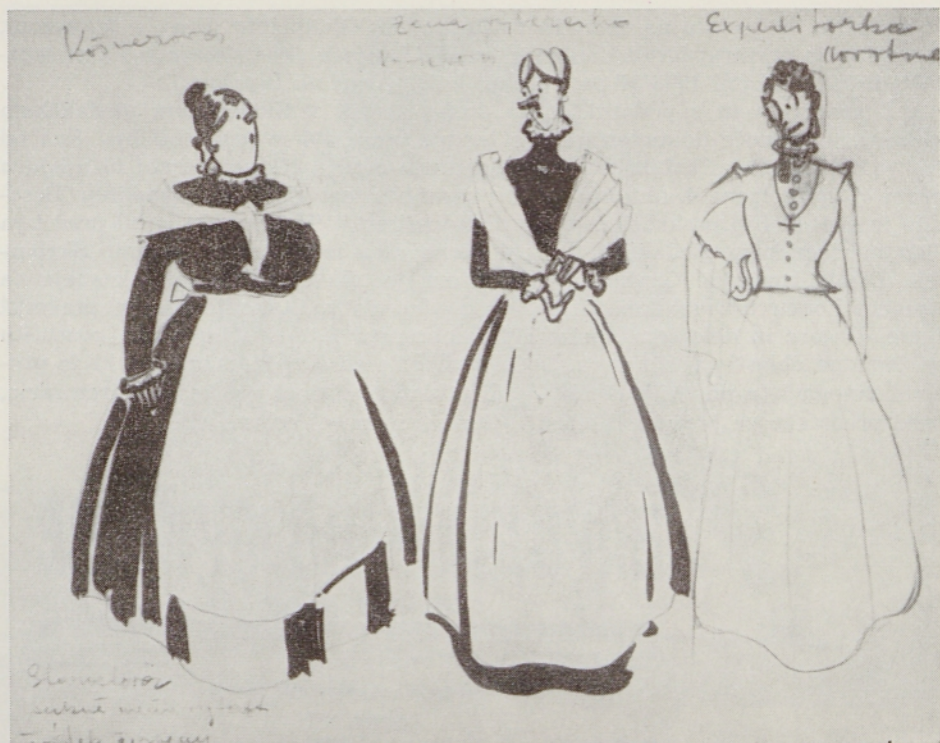
ЦЕНЕ МЕСТА :

У вартери: Ложа 200 дин. Фотеле I ред 45 дин. Фотеле II ред 40 дин. Седиште 30 дин.
I галерија: Ложа 100 д. Фотеле у балк. 45 дин. Фотеле I ред 30 д. Фотеле II р. 20 д.
II галерија: Ложа 100 д. Фотеле у балк. 25 дин. Седиште I ред 20 д. Седиште II г. 15 д.
III галерија: Балкон 15 динара. Седиште 8 дин. Ступице 5 дин. Задња Галерија 4 дин.

БЕЛЕТОВАР: Субота дневна, Господња навањена, вечерња. Коштана 10 динара, дневна, Дневна Кошерфила, вечерња, Верт

Почетак у 8.30 часова у вече

Cankar prvič v
Beogradu

Kostumski osnutki za »Pohujšanje« v Brnu 1935

Predstave Cankarjevih dramskih del so bile po vsem tem zunaj Slovenije tudi v tem novem obdobju kaj redko posejane; bile pa bi prav gotovo še veliko manj pogoste, ko bi ne pomagali utirati Cankarjevi besedi pot na neslovenske odre — s prevodi, z režijskim delom in z igralskimi stvaritvami — slovenski gledališki ustvarjalci, ki so delovali zunaj ožje domovine. Še prav posebej velja v našem obdobju to za Hinka Nučiča in Rada Pregarca.

Spričo tega, da vsa ta žetev ni bila bogata, je vredno posebej omeniti gostovanja ljubljanskega ansambla v prvem desetletju našega obdobja. Nastop s *Pohujšanjem*⁶ v Zagrebu je bil zelo zgoden — 7. julija 1920, ob kongresu Združenja jugoslovanskih igralcev; Beograd so obiskali ljubljanski umetniki pet let kasneje, 17. junija 1925, prav tako s *Pohujšanjem* in prav tako v Šestovi režiji. Veliko širokopoteznejše pa je bilo zasnovano gostovanje članov ljubljanskega Narodnega gledališča, ki so med 5. junijem in 19. julijem 1930. leta obiskali devetnajst jugoslovanskih mest in v štirinajstih od teh uprizorili tudi *Pohujšanje*. S Cankarjevo farso so se ob tej priložnosti zapored seznanili: Varaždin, Karlovac, Šibenik, Split, Makarska, Dubrovnik, Cetinje, Sarajevo, Čačak, Ša-

⁶ Ne s *Hlapci* (v tem smislu popravi podatek v Dokumentih SGM 10, str. 265 in 273).

bac, Kragujevac, Skopje, Bitola in Niš. Mnoga jugoslovanska mesta, ki ne takrat ne prej ne kasneje niso sama uprizarjala Cankarjevih dramskih del, so se ob tem gostovanju seznanila vsaj z njegovo farso v izvirniku. V drugem desetletju našega obdobja, vse od leta 1930 pa do nove vojne, se žal gostovanja ljubljanskega ansambla niso več obnavljala.

Tako kakor v prejšnjem obdobju najdemo tudi zdaj, po Cankarjevi smrti, sledove uprizoritev njegovih del ali vsaj prevode in načrte za uprizoritev — na Češkem, vendar je bilo načrtov in obljub več kakor izpričanih predstav. Še pred koncem vojne, to se pravi še pred Cankarjevo smrtjo, je ravnatelj Narodnega divadla Jaroslav Kvapil — v duhu takratnega živega političnega sodelovanja med Čehi in Slovenci — naročil prevod Hlapcev in delo je bilo kmalu opravljeno, uprizorjena pa drama v osrednjem praškem gledališču ni bila nikoli. Pozneje, 1926. leta, je imelo Mestno gledališče na Vinohradih v načrtu *Pohujšanje*: prevod Jana Hudca so sicer res natisnili, uprizorili pa ne. Bilo je še več takih zamisli, novih prevodov in študij o Cankarjevi dramatiki, predstave pa so bile — podobno kakor v Zagrebu — le bolj obrobnega značaja: v Jugoslovanskem kolu so pripravili v sezoni 1932/33 slovensko uprizoritev Hlapcev; *Pohujšanje* je doživelo 1. decembra 1932 premiero v Bratislavi v prevodu M. Čolláka ob jugoslovanskem državnem prazniku in to je bila prva slovenska drama v osrednjem slovaškem gledališču; v Brnu so pripravili 30. maja 1932 uprizoritev opere *Hlapec Jernej* A. Mahowskega, ki je bila kmalu za tem uprizorjena tudi v Ljubljani; *Hlapce* so predstavili češki publiki — z naslovom *Učitelj Jerman* — v praškem delavskem gledališču 27. oktobra 1937. leta. Najpomembnejša pa je bila gotovo — spričo dejstva, da je Praga oklevala — uprizoritev *Pohujšanja* v Brnu 30. junija 1934 v prevodu zvestega raziskovalca Cankarjevega dela dr. R. Habřine in v režiji našega gosta — dr. B. Gavelle. V naslednji sezoni naj bi v Brnu uprizorili še drugo Cankarjevo dramo v Habřinovem prevodu — *Hlapce* (Pacholci), vendar je spet ostalo le pri besedah ali, bolj natančno, pri dobrih željah prevajalca in pobudnika te predstave.⁷

c) Naš čas

V letih po drugi svetovni vojni, zlasti spočetka, so šle kulturne menjave med novimi jugoslovanskimi republikami v precejšnjo širino, če primerjamo to dejavnost z ono med obema vojnama. Nove pobude so se kazale na gledališkem področju tako v gostovanjih kakor tudi v repertoarnih načrtih, ki so pogosteje upoštevali npr. makedonske ali slovenske avtorje v prevodih. Tako je prišel tudi Cankar do precejšnje veljave, zlasti okrog leta 1948, saj so samo tisti čas igrali njegovega *Kralja na Betajnovi* kar v petnajstih jugoslovanskih gledališčih zunaj ožje domovine, pa tudi druga dela so bila nekajkrat na sporedu: Cankarjevo dramsko delo je spoznalo v našem času petindvajset mest (v predvojnem obdobju osem!), pri tem pa so upoštewane samo izvedbe poklicnih gledališč v tistih mestih, ne pa gostovanja iz Slovenije. Najbolj nazorno nam kaže Cankarjevo pot po Jugoslaviji pregled po mestih:

⁷ Podrobnosti v že citirani knjigi »Vezi med slovensko in češko dramo«, str. 95 in nasl.

МАКЕДОНСКИ

НАРОДЕН ТЕАТАР

СКОПЈЕ

ПРЕТСТАВУЕ

КРАЛОТ НА БЕТАЈНОВА

Драма во три чина од ИВАН ЦАНКАР Превод од словенечки: И. Милчин и М. Година

Лица:

Јозеф Нантор, фабрикант	Т. Николовски	Судија	В. Гашевски
Хана, жената му	Т. Нондова	Судски записничар	П. Јакимоски
Францка, ќерка им	М. Бошкова	Лунаровица	М. Година
Пепчек, дваесетгодишен	О. Соколова	Нанторово домоуправител	Т. Ниров
Францел, десетгодишен	нијани деца	Ноприец	Б. Црвенков
Нина, четринаесетгодишна	Нанторова	Жена му на судијата	О. Филипова
внука од братучед	Д. Излиовска	Селани	М. Стефаноски
Нрнец, некогашен трговец и крчмар	П. Пролево		Н. Нјортошев
	Н. Стојанов		Р. Гаврилоски
Манс, син му	И. Дневалевски		
Нулчки	И. Милчин		
Франц Бернот, зејтопоседник			
алсолиран техничар	Т. Чоренски		

Технички раководител:
Н. Ангеловски
Инспектор:
П. Јакимоски

ПОСТАНОВНА:
Димитар Нјостаров
Сценограф:
Вас. Попович-Цицо

Осветлител:
А. Димковски
Суфлер:
Д. Трајков

8

9

Banja Luka: KRALJ NA BETAJNOVI, 10. januar 1947, rež. P. Malec

HLAPCI, 21. oktober 1950, rež. L. Štandeker

Beograd: ZA NARODOV BLAGOR, 9. januar 1947, rež. B. Stupica (Nar. pozorište)

KRALJ NA BETAJNOVI, 3. april 1948, rež. B. Stupica (Jugosl. dramsko pozorište)

HLAPCI, 17. marec 1947, rež. S. Jan (Nar. pozorište)

Bjelovar: JAKOB RUDA, 4. november 1947, rež. S. Podubski

Cetinje: KRALJ NA BETAJNOVI, 1947/48, rež. B. Jovanović

Dubrovnik: KRALJ NA BETAJNOVI, 8. december 1949, rež. B. Bogdanović

HLAPCI, 15. november 1964, rež. T. Durbešić

Karlovac: HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA, 1945/46, rež. L. Tomašić

KRALJ NA BETAJNOVI, 1948/49, rež. M. Orlović

Osijek: HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA, 25. maj 1945, prir. in rež. F. Delak

KRALJ NA BETAJNOVI, 22. januar 1948, rež. H. Tomašić

POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI, 6. julij 1955, rež. B. Mešeg

HLAPCI, 22. oktober 1967, rež. S. Jan

Pančevo: KRALJ NA BETAJNOVI, 24. oktober 1946, rež. M. Simić

Prilep: KRALJ NA BETAJNOVI, 14. februar 1955, rež. L. Lendvai

Pula: KRALJ NA BETAJNOVI, 22. februar 1967, rež. L. Štandeker

- Reka*: ZA NARODOV BLAGOR, 7. maj 1947, rež. A. Štimac
 POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI, 3. november 1947, rež. L. Tomašić
- Sarajevo*: KRALJ NA BETAJNOVI, oktober 1948, rež. P. Malec
 HLAPCI, 1964/65, rež. S. Jan
- Sisak*: KRALJ NA BETAJNOVI, 1947/48
- Skopje*: KRALJ NA BETAJNOVI, 1945/46, rež. D. Kjostarov
- Sombor*: KRALJ NA BETAJNOVI, 3. april 1948, rež. M. Kronić
 HLAPCI, 29. april 1950, rež. L. Lendvai
- Split*: KRALJ NA BETAJNOVI, 7. december 1947, rež. B. Mešeg
- Sremska Mitrovica*: KRALJ NA BETAJNOVI, 29. november 1946, rež. J. Kovanović
- Subotica*: KRALJ NA BETAJNOVI, 9. april 1946, rež. L. Lendvai (Drama na sh. jeziku)

»Kralj na Betajnovi«
 v Skopju 1945/46

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ

Вечерња претстава

Зграда на Тргу Републике

У четвртак, 9 јануара 1947 године

(Први пут)

ЗА ДОБРО НАРОДА

Комедија у четири чина од Нине Савића
Редитељ и сценариј: Бојан Стурџа к. г.

Л И Ц А :

Алексија из Гарине Стратимија Петровић
 Дра Анђа Гробић, познатија Миљковић
 Миљковић Миљковић
 Милорад, познатији Јован Јован Јурић
 Милорад, познатији Јован Јован Јурић
 Дра Јана Грујић, познатија Миљковић Александар Миљковић
 Татјана, познатија Јован Милош Јовановић
 Јован Миљковић Бранко Јурић
 Клевета Сима Јован
 Мршковић Милош Маураћ
 Јован Штук, познатији Јурић Миљковић
 Седница, познатији Јован Јурић
 Феликс Мајер, познатији Милош Јовановић
 Крижак, познатији Јован Јурић
 Сабина, познатији Милош Јовановић
 Јован Миљковић, познатији Јован Јурић
 Јурић Миљковић Милош Јовановић
 Јурић Миљковић Јован Јурић
 Сабина, познатији Милош Јовановић
 Петар, познатији Јован Јурић

Касетна Мери Јурић

Ц Е Н Е М И С Т И К

ПАРТЕР	Г А Л Е Р И Ј А	Б Л А З И Н Ђ А	В Г А Л Е Р И Ј А
Локва 240	Локва 240	Локва 120	Галерија 30
Филеја I ред 30	Филеја I ред 30	Филеја I ред 30	Седиште 10
Филеја II ред 30	Филеја II ред 30	Седиште II ред 10	Седиште 5
Скамје 40	Филеја II ред 30	Седиште II ред 10	Залеза галерија 5

У јануару 1947. године у Народној позоришној згради у Београду, у четвртак, 9. јануара 1947. године, у 20 часова почела је претстава "За добро народа" у режији Бојана Стурџа.

Почетак тачно у 20 часова Свршетак око 22.30 часова

Сценариј: Ј. Грујић, Дра: Н. Савић, Редитељ: Б. Стурџа

Lj. Jovanović kot Šćuka v Narodnem pozorištu v Beogradu 1946/47

НУГО(ЛОВЕНСКО) ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ

БЕОГРАД, СРЕБОТ 2 АПРИЛ 1948 ПРЕТСТАВА 1.

К Р А Љ Б Е Т А Ј Н О В Е

Д Р А М А У Ч И Н А I П У Т

Л И Ц А

КРАЉ БИТАЉА, познатији
 ПРВЕОД, познатији
 РЕДИТЕЉ, познатији
 СЕНСОР, познатији
 КОСТИМЕР, познатији

ИВАН ЦАНЈАР
 РОСАДА МЕТЈИ
 БОЈАН СТУРѢА
 БОЈАН СТУРѢА
 МАРГА ГАМБА

КРАЉ БИТАЉА, познатији
 ПРВЕОД, познатији
 РЕДИТЕЉ, познатији
 СЕНСОР, познатији
 КОСТИМЕР, познатији

ИВАН ЦАНЈАР
 РОСАДА МЕТЈИ
 БОЈАН СТУРѢА
 БОЈАН СТУРѢА
 МАРГА ГАМБА

ПРЕТСТАВА 1. СРЕБОТ 2 АПРИЛ 1948

ZA NARODOV BLAGOR, 11. februar 1948, rež. D. Medaković (Drama na sh. jeziku)

KRALJ NA BETAJNOVI, 7. februar 1959, rež. L. Lendvai (Drama na madj. jeziku)

HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA, 16. junij 1962, prir. M. Kopač, rež. M. Viragh (Drama na madj. jeziku)

Šabac: KRALJ NA BETAJNOVI, 2. maj 1949, rež. A. Ognjanović

Tuzla: KRALJ NA BETAJNOVI, 29. decembar 1954, rež. M. Orlović

Varaždin: KRALJ NA BETAJNOVI, 27. marec 1948, rež. M. Drašković

Vinkovci: KRALJ NA BETAJNOVI, 1. marec 1949

Vršac: KRALJ NA BETAJNOVI, 18. decembar 1947, rež. J. Kulundžić

KRALJ NA BETAJNOVI, 26. april 1964, rež. A. Kovačević

Zagreb: KRALJ NA BETAJNOVI, 11. decembar 1948, rež. F. Delak (HNK)

HLAPCI, 26. november 1960, rež. S. Jan (HNK)

»Kralj na Betajnovi« v Jugoslovanskem dramskem pozorištu v Beogradu, sezona 1947/48 (B. Pleša, M. Crnobori)

»Hlapci« v Narodnem pozorištu v Beogradu 1953/54 (V. Pantelić, N. Škrinjar)

POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI, 1. april 1961, rež. D. Radojević (Kaz. Komedija)

Zrenjanin: KRALJ NA BETAJNOVI, 17. maj 1947, rež. J. Kulundžić

Ta pregled kaže, da je obšel Cankar v zadnjih dveh desetletjih domala vso Jugoslavijo, pa tudi skorajda vsa njegova dramska dela so bila na sporedu. Ne moremo se čuditi, da niso uprizarjali Romantičnih duš, saj te po ljubljanski postumni krstni predstavi tudi na slovenskih odrih niso več zaživele; tudi Lepa Vida se tako poredko vrača na spored slovenskih gledališč, da se je zunaj ožjih meja odločil zanjo v prejšnjem obdobju le Hinko Nučič v zagrebški igralski šoli, zadnja leta pa nihče; pač pa je nekajkrat zaživela povest o hlapcu Jerneju v Delakovi ali Kopačevi priredbi (Osijek, Karlovac in Subotica, tam celo v madžarščini). Med najbolj popularnimi Cankarjevimi dramami je daleč na prvem mestu po številu izvedb *Kralj na Betajnovi*: če prištejemo pogostim uprizoritvam okrog leta 1948 še nekatere prejšnje in pa one v poslednjih letih, naštejemo kar triindvajset jugoslovanskih gledališč, ki so igrala to delo v srbohrvatskem, makedonskem ali madžarskem prevodu. Na drugem mestu so *Hlapci* s sedmimi uprizoritvami, *Blagor* in *Pohujšanje* so dajali v treh različnih gledališčih, *Jakoba Rudo* pa le v enem (Bjelovar).

Pregled po mestih kaže, da je namenil največ pozornosti našemu pisatelju *Osijek* s štirimi uprizorjenimi deli, medtem ko so dala vsa beograjska gledališča v tem obdobju komaj tri in vsa zagrebška prav toliko, isto število različnih del pa je bilo uprizorjenih tudi v Subotici (od tega dve v madžarščini).

Cankarjeva dela je posredovalo v drugih jugoslovanskih republikah v tem obdobju dvaindvajset že ugotovljenih režiserjev. V nasprotju s prejšnjimi obdobji je vzpodbudno, da so bili zdaj med njimi le štirje slovenski režiserji, angažirani v drugih jugoslovanskih gledališčih (Stupica, Delak, Malec in Štandeker) in pa gost iz Slovenije (Jan), kar kaže na rastoče zanimanje neslovenskih režiserjev za Cankarjevo delo. Na drugi strani pa je zanimiv podatek, da so ravno vse predstave v Zagrebu in Beogradu pripravili Slovenci (Stupica, Delak, Jan), edina izjema je Radojević, ki pa je pred tem preživel dolga leta v Sloveniji.

Jugoslovanska gledališka publika pa je imela ta čas še vrsto priložnosti, da se je seznanila s Cankarjevim delom ob *gostovanjih slovenskih ansamblov*. Ti obiski sicer niso bili prepogosti, predstavili pa so nekaj najtehtnejših Cankarjevih del v značilnih interpretacijah. Zaporedje obiskov iz Slovenije, za katera so bila izbrana Cankarjeva dela, je bilo naslednje:⁸

⁸ Prim. članke S. Jana (Dokumenti 10, str. 263 in nasl.) in N. Gavrilovića (Dokumenti 11, str. 157).

NARODNO KAZALIŠTE
SPLIT

Neđelja 7. prosinca 1947.

14 PUT

Predstava 23

Popodnevno predstava

KRALJ BETAJNOVE

Drama u 3 čina. Napisa Ivo Cankar.

Redatelj: Branko MISRO

L I C A :

Jabot Komar
Mimo, njegova žena
Franko, njihovo dijete
Pavol, njihovo dijete
Mimo, ml. Koroševog brata
Kimo
Mika, njegov sin
Dopik
Franz Bernat, poljudnik
Sofija
Klariča
Ljubica
Kopriča

Stanka Botic
Milo Botic
Miroj Botic
Sergij Proskid
Zlata Tadic
Anka Marjanovic
Albert G. Cassi
Mikola Cak
Zvezda Sencak
Ljilja Dizan
Nedelko Mandušić
Tara Misković
Ana Tavelj

Događaji su oko 1920. godine.
Scenograf: Rudolf BUKIČ

Palata u 11 u petak u 17 sat.

CJENIK CIJENA			
Parolet od 1.00 sat.	100. din.	1.00 sat u 19 sati	100. din.
Parolet od 1.00-1.30 sat.	150. din.	1.00 sat u 20-21 sat	150. din.
Trpasac od 1.30-1.50 sat.	100. din.	1.00 sat u 19 sati	100. din.
1.00 sat u petak u 17 sati	100. din.	1.00 sat u 19-21 sat	100. din.
1.00 sat u 20-21 sat	100. din.	1.00 sat u petak u 17 sati	100. din.
1.00 sat u petak u 17 sati	100. din.	1.00 sat u petak u 17 sati	100. din.
1.00 sat u petak u 17 sati	100. din.	1.00 sat u petak u 17 sati	100. din.

U skladu s odlukom na sastanku na Oblasnom sudu, kazalište će biti otvoreno u petak u 17 sati.
Cijene se odnose na ulaznice za 1. i 2. red. U slučaju izostanka, kazalište će biti otvoreno u petak u 17 sati.

Palata je dopušteno ulaziti u predstava.

NARODNO KAZALIŠTE „AUGUST CESAREC“
VARAŽDIN

Predstava 91

SUBOTA, 27. OŽUJKA 1948.

1. put

KRALJ BETAJNOVE

Drama u 3 čina. Napisa Ivo Cankar.

Redatelj: MILAN JURANIĆ

L I C A :

Jabot Komar
Mimo, njegova žena
Franko, njihovo dijete
Pavol, njihovo dijete
Mimo, ml. Koroševog brata
Kimo
Mika, njegov sin
Dopik
Franz Bernat, poljudnik
Sofija
Klariča
Ljubica
Kopriča

Stanka Botic
Milo Botic
Miroj Botic
Sergij Proskid
Zlata Tadic
Anka Marjanovic
Albert G. Cassi
Mikola Cak
Zvezda Sencak
Ljilja Dizan
Nedelko Mandušić
Tara Misković
Ana Tavelj

Scenograf: R. NIKOLIĆ

Događaji su oko 1920. godine.
Scenograf: R. NIKOLIĆ

Palata u 11 u petak u 17 sat.

ULAZNE CIJENE: Loža mezzanin sjedalo 21 Din, loža I. kat sjedalo 16 Din, parter I.-IV. red 21 Din, V.-X. red 16 Din, balkon sredina sjedalo 11 Din, balkon sa strane 8 Din, stajalo mjesto po 5 Din.

Predprodaja ulaznica za bonuse inđilskih poduzetaca u četvrtak i petak od 6-8 sati, a za ostalo građanstvo u subotu od 6-8 sati.

POČETAK U 20 SATI

Scenograf: R. NIKOLIĆ

Parolet od 1.00 sat.

»Kralj na Betajnovi« v jugoslovanskim mestih

NARODNO POZORIŠTE
TUZLA

Neđelja 19. prosinca 1947.

Prvi put

KRALJ BETAJNOVE

Drama u 3 čina

Napisa Ivo CANKAR

Redatelj: Ivan BREGIČ

Redatelj: Miroslav GRLIČIĆ

L I C A :

Jabot Komar
Mimo, njegova žena
Franko, njihovo dijete
Pavol, njihovo dijete
Mimo, ml. Koroševog brata
Kimo
Mika, njegov sin
Dopik
Franz Bernat, poljudnik, sin teta
Sofija
Klariča
Ljubica
Kopriča

Milo Cankar
Anka Komar
Zvezda Kalamit
Anđelko Botic
Biserka Dabović
Sveučilnišnica
Mikola Džabić
Anka Botic
Ozeta Okrasović
Amalija Botic
Miroj Botic
Dražica Misković
Džaba Misković
Tara Misković

Događaji su oko 1920. godine i smisli redatelj Bregič.

Scenograf: Miroslav GRLIČIĆ

Palata u 11 u petak u 17 sat.

Scena ulazice 40, 60 i 80 dinara

NARODNO POZORIŠTE
U ŠAPČU

Subota 27. ožujka 1948.

Prva predstava

U okviru Prvomajске прославе

Ponedjeljak, 2. maja 1949. године

Премјера

КРАЉ БЕТАЈНОВЕ

Драма у три чина

НАПИСАО ИВО ЦАНКАР

РЕДАТЉИВА РОСЛАВА БРЕГИЧ

РЕДАТЉИВА ИВАН БРЕГИЧ

РЕДАТЉИВА МИРОСЛАВ ГРЛИЧИЋ

Л I C A :

Jabot Komar
Mimo, njegova žena
Franko, njihovo dijete
Pavol, njihovo dijete
Mimo, ml. Koroševog brata
Kimo
Mika, njegov sin
Dopik
Franz Bernat, poljudnik, sin teta
Sofija
Klariča
Ljubica
Kopriča

Milo Cankar
Anka Komar
Zvezda Kalamit
Anđelko Botic
Biserka Dabović
Sveučilnišnica
Mikola Džabić
Anka Botic
Ozeta Okrasović
Amalija Botic
Miroj Botic
Dražica Misković
Džaba Misković
Tara Misković

Događaji su oko 1920. godine i smisli redatelj Bregič.

Scenograf: Miroslav GRLIČIĆ

Palata u 11 u petak u 17 sat.

Scena ulazice 40, 60 i 80 dinara

»Hlapci« v Sarajevu 1964/65

- 1949: 4. maja je gostovala Drama SNG iz Ljubljane v Zagrebu (Hrvatsko narodno kazalište) s *Hlapci* v režiji Slavka Jana.
- 1949: 3. julija je bila ista predstava *Hlapcev* uprizorjena v Beogradu (Narodno pozorište).
- 1956: Janova uprizoritev *Hlapcev* je bila obnovljena za gostovanje v Parizu, prej pa se je Drama SNG predstavila z njo na prvem Sterijinem pozorju, meseca maja v *Novem Sadu*.
- 1957: Ljubljansko Mestno gledališče je gostovalo s Smerdujevo dramtizacijo *Martina Kačurja* v Beogradu (Beogradsko dramsko pozorište, 9. aprila), v Sarajevu (Narodno pozorište, 12. aprila in v Zagrebu (Zagrebačko dramsko kazalište, 16. aprila) v režiji Jožeta Galeta. Isto leto, v maju, je uprizorilo to delo na drugem Sterijinem pozorju v *Novem Sadu*.
- 1959: 2. oktobra je gostovala Drama SNG iz Ljubljane v Zagrebu (Hrvatsko narodno kazalište) s komedijo *Za narodov blagor* v režiji Mileta Koruna.
- 1959: 16. junija je bila ista predstava komedije *Za narodov blagor* uprizorjena v Beogradu (Jugoslovensko dramsko pozorište).
- 1966: v maju je sodelovala Drama SNG na Sterijinem pozorju v *Novem Sadu* s farso *Pohujšanje v dolini šentflorjanski* v režiji Mileta Koruna.
- 1967: v februarju je Drama SNG z isto predstavo *Pohujšanja* gostovala najprej v Beogradu, potem pa še v Prištini, Prizrenu in Kosovski Mitrovici.
- 1968: v maju je sodelovalo Slovensko ljudsko gledališče iz Celja na Sterijinem pozorju v *Novem Sadu* s *Hlapci* v režiji Mileta Koruna.

HRVATSKI NARODNO KAZALIŠTE U OSIJEKU

Utorak, 17. veljače 1945.

Sezona 1944./45.

Predstava 117 (152)

9-11 put

XIV. predstava za sindikate

KRAJ BETAJNOVE

Napiseo: Ivan Cankar

Drama u 3 čina

Prevajal: Božena Begović

REDATELJ: HINKO TOMASIC

L I C A

Jožef Kantor, inženjer	Aleksandar Gavrilović
Hana, njegova žena	Joka Veselović
Prezida, njihova kći	Žilka Brnčić
Popok	Miljenko Babić
Prijatelj i njihov prijatelj	Tomislav Turković
Žena, ki Kantorova žena, 14 god.	Željka Pradolc
Stari, mladoliki gostujući	Stivo Maslić
Mika, njegov sin	Đulalo Stjepić
Željka	Anto Ožarica
Frane Bernat, projektant, abs. lohn.	Branko Stjepić
Stjepan	Miloslav Kličević
Indira, žena	Stjepan Vuković
Prerad	Željka Lašić
Lučica	Mini Gavrilović
Karolina, poslodavica	Željka Čičić
Suprema	Ivan Radović
Bejka II	Frano Stjepić
Bejka I	Stjepan Vuković

Događa se u ženo, u maloj venetici Betajnovce

ULAZNE CENE:	Božena I.—III. red	Dia 15—
Bjeda i kći	Božena IV.—VI. red	Dia 12—
Čarke I.—II. red	Čarkeja apodje I. red	Dia 10—
Parter I.—VIII. red	Čarkeja II.—III. red	Dia 7—
Parter IX.—XI. red	Stajanje	Dia 3—

Biogajna je otvorena svaki dan osim ponedjeljka od 9—12 i od 15—17 sati, nedjeljom od 10—12 i jedan sat prije početka predstave.

POČETAK U 8, A SVRĀETAK OKO 10.30 SATI NA VEČER

NARODNO KAZALIŠTE OSIJEK

SEZONA 48

12. prosinac 1945.

NEDELJA, 23. X 1947

AMBIJENA 48. GODINA

POČETAK U 10 SATI

SVJEČANA PREDSTAVA U ČAST PROGLAŠENJA NEPOKORNIŠTVA
PRIMORSKOHRVATSKIM I HRVATSKIM ŽUPANIJAMA

PREMIJERA

IVAN CANKAR

SLUGE

Drama u 3 čina

Scenar: SLAVKO JAKIĆ

Redatelj: STjepko JANKOVIĆ

Scenograf: SVETA JOVANOVIĆ

Kostumograf: MIKA JARBEVA

Služnik	LIČKA	ISIDOR MURLIN
UPRAVITELJ	ESKEL	IGOR FOMČENKOVIĆ
JEKANA	---	MIRJETA ŠTAMBUROVIĆ
ČEKAR	---	DR. SAO KURKOVIĆ
MILOVA	---	F. MOJ KREČ
JEVA	---	MIRKA LONČIĆ
JEVA	---	MIRA ŠTAMBUROVIĆ
JEVA	---	ELA ŠTAMBUROVIĆ
LIČKA	---	STjepko JANKOVIĆ
POČETAK	---	NETAK BEŠKIRAN
PRESELENA OPĆINA	---	IVAN KAZIČIĆ
ANJA, njegova žena	---	SLA BUDIĆ
JERONIMOVA BAKA	---	MIRJA BELEŠIĆ
KALANDEK, kovač	---	MIRKO BALOVIĆ
KALANDEKOVA ŽENA	---	ANJA KRANJIĆ
ROĐAK	---	ANĐE ŠPANJELIĆ
NAČELNIK	---	KOJA LJEVARIĆ
SELJAK	---	ELIJA ŠIBIĆ
POČETAK	---	SVETA AVRAMOVIĆ
JEVA	---	JEVA AVRAMOVIĆ

U ANJINU ULOGARU UDELOVA: MARIJA JERONIMOVIĆ, ANJA LONČIĆ
 MIRA ŠTAMBUROVIĆ, JEVA JAKIĆ, JEVA BALOVIĆ, ANJA AVRAMOVIĆ, LARA
 DEBARIĆ, MIKA KRANJIĆ, MARIJA DONJEVIĆ, ANĐEKA BARENAK, ANJA
 ŠIBIĆ, JEVA ŠIBIĆ, JEVA LONČIĆ, GOSPOJA AVRAMOVIĆ, JEVA
 ŽUBARIĆ, SVETA HELLER I TAJNA DUŠARIĆ

Redatelj: Stjepko Janković
 Scenograf: Sveta Jovanić
 Kostumograf: Mika Jarbeva
 Muška: Mijo Jelić
 Plesni orkestar u skladu radijskoga puč. orkestriranja
 Margo Škarić i Bijana Penčić

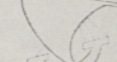

»Pohujšanje« v Osijeku 1954/55

»Kralj na Betajnovi« v Sofiji 1948/49

*Cankar prvič
kot gost v
Parizu (1956)*

FESTIVAL DE PARIS

THEATRE SARAH BERNHARDT

YOUGOSLAVIE

LE THEATRE NATIONAL DE LJUBLJANA

présente

Les 1er, 2 et 3 JUILLET, à 20 h. 30

LES VALETS

d'Ivan ČANKAR

Mise en Scène : SLAVKO JAN

Décors et Costumes : VIKTOR MOLKA

Burian (skoraj cel mesec pred ljubljansko otvoritvijo prve povojne sezone z isto komedijo). Uprizoritev je pripravil Karel Novák, uporabljali pa so še vedno (nekoliko »urejen«) prevod Zdenke Haskove-Dykove, pripravljen za praško krstno predstavo te komedije pred štiridesetimi leti. Predstava je bila precej samovoljna, tudi glede interpretacije teksta,⁹ dosegla pa je najmanj štirinajst predstav (ljubljska v istem letu, ki je daleč preseгла vse dotedanje uprizoritve Cankarjevih dram, jih je imela petindvajset).

Začetek novega obdobja v Pragi je bil torej kaj obetajoč, ostalo pa je žal le pri tej Burianovi pobudi. V letu 1948 je bil sicer Kralj na Betajnovi znova

⁹ Prim. knjigo »Vezi med slovensko in češko dramo«, str. 112 in nasl.

GOŚCINNE WYSTĘPY

NARODOWEGO TEATRU SŁOWĘNSKIEGO Z LUBLANY (JUGOSŁAWIA)

W ŁUBLI: W HALE PASYBOWICZACH TEATRU POLSKO-SŁOWAŃSKIEGO • W WARSZAWIE: W SALONIE MIEJSKIM POLSKIEGO TEATRU • W WARSZAWIE: W HALE TEATRU ROSSIGNOLI PAŃSKIEGO • W WARSZAWIE: W HALE TEATRU POLSKO-SŁOWAŃSKIEGO

W ŁUBLI: 27 kwietnia (1 msj) **W WARSZAWIE:** 4 maj

IVAN CANKAR

„NAUCZYCIEL JERMAN”

(DIALOG)

REŻYSER: STANISŁAW JAN **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO

W ŁUBLI: 27 kwietnia (2 msj) **W WARSZAWIE:** 5 maj

ARTHUR MILLER

„WSPOMNIENIE DWÓCH PONIEDZIAŁKÓW”

„SPOJRZENIE Z MOSTU”

REŻYSER: STANISŁAW JAN **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO

W ŁUBLI: 27 i 28 kwietnia (2 msj) **W WARSZAWIE:** 6 maj

MOLLER

„Szkoda mężów”

Małżeństwo pod przymusem

REŻYSER: STANISŁAW JAN **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO

SŁOWEŃSKI TEATR NARODOWY

W LUBLANIE

Występy gościnne w Polsce - listopad 1965 r.
W TEATRZE Im. JULIUSZA SŁOWACKIEGO w Krakowie

16. XI 1965 r. **GODZ. 19.15**

WILLIAM SHAKESPEARE

KRÓL LIR

REŻYSER: STANISŁAW JAN **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO

17. XI 1965 r. **GODZ. 19.15**

EDWARD ALBEE

KTO SIĘ BOI VIRGINII WOOLF

REŻYSER: STANISŁAW JAN **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO

18. XI 1965 r. **GODZ. 19.15**

IVAN CANKAR

ZGORSZENIE W DOLINIE ŚW. FLORIANA

REŻYSER: STANISŁAW JAN **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO

Gostovanja po slovanskem svetu

NARODNÍ DIVADLO

Národní divadlo
1965

V úterý dne 30. listopadu 1965 v 19.30 hodin

KOLLEKTIV NÁRODNÍHO DIVADLA Z LUBLANY
IVAN CANKAR

POHORŠENÍ V UDOLI SVĚTOFLORIÁNSKÉM

Frída je vtech jednobratr

Karel Krieger, Jaromír Peř	Frída Šišá
Janina	Alena Šišáková
Benigna	Božena Šišáková
Janina	Božena Šišáková
Václav Šišák	Božena Šišáková
Janina	Božena Šišáková
Epifanius	Božena Šišáková
Alfons Šišák	Božena Šišáková
Marek	Božena Šišáková
Janina	Božena Šišáková
Božena Šišáková	Božena Šišáková
Frída je vtech jednobratr	Božena Šišáková

ARTHUR MILLER
WSPOMNIENIE DWÓCH PONIEDZIAŁKÓW
„SPOJRZENIE Z MOSTU”

REŻYSER: STANISŁAW JAN **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO **WARSZAWA:** JÓZEF SIEMASZKO

Cinéma SND **Slovinské národní divadlo**
LUBLANA

20. novembra 1965 **WILLIAM SHAKESPEARE**

Kráľ Lear

21. novembra 1965 **IVAN CANKAR**

Pohoršenie v Svätofloriánskej doline

22. novembra 1965 **EDWARD ALBEE**

Kto sa boji Virginie Woolfovej?

23. novembra 1965 **ARTHUR KOPIT**

Ach otecko, ubohý otecko,

mama fa zavesila do skrine a ja som taký smutný..

DIVADLO P. O. HVIHZDOŠLAVA

v repertoarnem načrtu Narodnega divadla; nemara je bil namen to pot resnejši kakor v prejšnjih obdobjih, znani dogodki tistega leta pa so za dolgo dobo zavrli sleherno sodelovanje med češkimi in našimi gledališči.

Pač pa je bil prav v tistem usodnem letu uprizorjen *Kralj na Betajnovi* v Narodnem teatru v *Sofiji*, ki je s to dramo odprlo sezono (27. oktobra 1948) v režiji Krste Mirskega. Dogodki tistega leta so sprožili ostre napade na Cankarjevo delo in prenehali so s predstavami, preden je bilo delo odigrano. Pozneje so predstave obnovili in igrali dramo tudi v provinci (Dobrič 1949, režiser A. Popov).¹⁰

Tretja in poslednja uprizoritev na tujem, ki jo je bilo mogoče evidentirati, je bila v *Celovcu*. Mestno gledališče, ki je imelo pozneje na sporedu tudi *Grumov Dogodek* v mestu Gogi, je uprizorilo Cankarjevo *Pohujšanje* (Ärgernis im Florianital) 18. maja 1949, teden dni kasneje pa so jo ponavljali tudi v celovškem radiu. Nemški prevod je oskrbela Herta Kralj-Arko, režijo pa je vodila Grete Bittner.

Prevedena so bila Cankarjeva dramska dela še nekajkrat, vendar niso zazivila na gledališkem odru. Nekateri mlajši kulturni delavci so si zlasti v letih po prvi vojni veliko prizadevali, da bi odprli Cankarju pota na svetovne odre. Tako je Silvester Škerl prevedel *Pohujšanje* v nemščino, Emil Kralj v italijanščino in Sidonija Jerasova v francoščino. Kazale so se razne možnosti za uprizoritev, vendar nobena ni bila uresničena.¹¹ Tudi v našem času je nastalo nekaj prevodov. Ob gostovanju v Parizu 1956. leta je Sidonija Jerasova pre-

¹⁰ Prim. *Novi svet* 1948, str. 965 in 1949, str. 632.

¹¹ Prim. tudi *Gledališki list Drame SNG* v Lj. 1950/51, str. 126 in nasl.

Ärgernis im Florianital

Eine Farce in drei Akten von Ivan Cankar.
Aus dem Slowenischen übersetzt von Herta Kralj-Arko

Inszenierung: Grete Bittner

Bühnenmusik: Günter Lehmann		Bühnenbilder: Edi Schuster
Technische Leitung: Josef Niel	Kostüme: Anny Arnold / Haartrachten: Julius Sterniczky	Beleuchtung: Paul Kleber

Personen:

Kristof Kobar, genannt Peter	Martin Hiršbe	Der Greisler	Heinrich Jäger
Jacinta	Agnes Busch	Die Greislerin	Emilie Potsch
Der Bürgermeister	Georg Bucher a. G.	Der Mesner	Walter Schmid
Die Bürgermeisterin	Lisa Kurt	Ein Wanderer	Erich Repar
Der Steuereinnahmer, der „Dacar“	Josef Hauschulz	Ein Polizist	Walter Tertschnig
Die Dacarin	Thilde Weber	Der Teufel	Leonhard Horak
Die Expeditorin	Dagmar Lippmann	1. Gast	Friedrich Novak
Lehrer Svilgoj	Josef Schnutt a. G.	2. Gast	Wally Gelleszun
Der Notar	Rolf Lang		

Pause nach dem 1. und 2. Akt

»Pohujšanje« v nemškem gledališču v Celovcu (1949)

vedla Hlapce; bili so tudi natisnjeni v ciklostirani brošuri in prišli so v roke mnogim svetovnim gledališkim strokovnjakom, na oder pa vendarle ne. V knjigi »Ivan Cankar: Izbrano«, ki je izšla 1958. leta v Moskvi, je prevedenih tudi več dramskih besedil (Blagor, Kralj, Pohujšanje), uprizorjeno pa ni bilo nobeno od teh.

d) Pregled vseh treh obdobj in zaključki

Če razvrstimo Cankarjeva dramska dela kronološko, kakor so nastajala v pisateljevi delavnici (ne glede na čas prve izvedbe, ki se večkrat ne ujema s časom nastanka) in vprašamo, kdaj in kje in v kakšnem zaporedju so bila na sporedu gledališč zunaj Slovenije (v drugih jugoslovanskih republikah in v tujini), dobimo naslednjo podobo:

JAKOB RUDA

- 1900, 22. december, *Zagreb*, rež. I. Borštnik
1947, 4. november, *Bjelovar*, rež. S. Podubski

ZA NARODOV BLAGOR

- 1905, 28. februar, *Praga*, rež. J. Pištěk (Pištěkovsko divadlo)
1934, 24. februar, *Sarajevo*, rež. R. Pregarc
1934, 27. april, *Zagreb*, rež. H. Nučić
1945, 25. september, *Praga*, rež. K. Novák (D 46)
1947, 9. januar, *Beograd*, rež. B. Stupica (Nar. pozorište)
1947, 7. maj, *Reka*, rež. A. Štimac
1948, 11. februar, *Subotica*, rež. D. Medaković (Hrv. nar. kazalište)

KRALJ NA BETAJNOVI

- 1910, 4. januar, *Praga*, rež. J. Lukavský (Intimní divadlo)
1918, 18. avgust, *Praga*, (Žižkovská činohra)
1924, 13. januar, *Split*, rež. N. Bartulović
1933, 1. julij, *Zagreb*, rež. P. Milanov-A. Štimac (Dramski studio)
1933, 24. november, *Beograd*, rež. J. Kulundžić (Nar. pozorište)
1933/34, *Banja Luka*
1945/46, *Skopje*, rež. D. Kjostarov
1946, 29. november, *Sremska Mitrovica*, rež. J. Kovanović
1946, 9. april, *Subotica*, rež. L. Lendvai
1946, 24. oktober, *Pančevo*, rež. M. Simić
1947, 10. januar, *Banja Luka*, rež. P. Malec
1947, 17. maj, *Zrenjanin*, rež. J. Kulundžić
1947, 7. december, *Split*, rež. B. Mešeg
1947, 18. december, *Vršac*, rež. J. Kulundžić
1947/48, *Cetinje*, rež. B. Jovanović
1947/48, *Sisak*

- 1948, 22. januar, *Osijek*, rež. H. Tomašić
 1948, 27. marec, *Varaždin*, rež. M. Drašković
 1948, 3. april, *Beograd*, rež. B. Stupica (Jug. dram. pozorište)
 1948, 3. april, *Sombor*, rež. M. Kronić
 1948, 27. oktober, *Sofija*, rež. K. Mirski
 1948, oktober, *Sarajevo*, rež. P. Malec
 1948, 11. december, *Zagreb*, rež. F. Delak (Hrv. nar. kazalište)
 1949, 19. januar, *Dobrič* (Bolg.), rež. A. Popov
 1949, 20. januar, *Karlovac*, rež. M. Orlović
 1949, 1. marec, *Vinkovci*
 1949, 2. maj, *Šabac*, rež. A. Ognjanović
 1954, 29. december, *Tuzla*, rež. M. Orlović
 1955, 14. februar, *Prilep*, rež. L. Lendvai
 1959, 7. februar, *Subotica*, rež. J. Lányi (Madž. Drama)
 1964, 26. april, *Vršac*, rež. A. Kovačević
 1967, 19. februar, *Pula*, rež. L. Štandeker

POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI

- 1921, 18. oktober, *Split*, rež. R. Pregarc
 1923, 27. januar, *Osijek*, rež. J. Povhe
 1922/23, *Sarajevo*
 1932, 29. oktober, *Novi Sad*, rež. T. Tanhofer
 1932, 1. december, *Bratislava*
 1932, 3. december, *Split*, rež. T. Tanhofer
 1934, 30. junij, *Brno*, rež. B. Gavella
 1949, 18. maj, *Celovec*, rež. G. Bittner
 1955, 6. julij, *Osijek*, rež. B. Mešeg
 1956, 3. november, *Reka*, rež. L. Tomašić
 1961, 1. april, *Zagreb*, rež. D. Radojević (Kaz. Komedija)

HLAPCI

- 1919, 10. september, *Zagreb*, rež. B. Gavella
 1950, 29. april, *Sombor*, rež. L. Lendvai
 1950, 21. oktober, *Banja Luka*, rež. L. Štandeker
 1954, 17. marec, *Beograd*, rež. S. Jan (Nar. pozorište)
 1960, 26. november, *Zagreb*, rež. S. Jan (Hrv. nar. kazalište)
 1964/65, *Sarajevo*, rež. S. Jan
 1967, 22. oktober, *Osijek*, rež. S. Jan

HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA (dramatizacija)

- 1924, 4. oktober, *Varaždin*, rež. B. Tepavac (prir. M. Skrbinišek)
 1945, 25. maj, *Osijek*, rež. F. Delak (prir. F. Delak)
 1945/46, *Karlovac*, rež. L. Tomašić (prir. F. Delak)
 1962, 16. junij, *Subotica*, rež. M. Virágh (Madž. Drama)

Po vsem tem vidimo, da so doživela Cankarjeva dramska dela (in še dramatizacija novele o hlapcu Jerneju) od prvih začetkov (Jakob Ruda, Zagreb 1900) pa do konca gledališkega leta 1967/68 na poklicnih odrih zunaj Slovenije 62 različnih uprizoritev (v Sloveniji jih je bilo 120). Izrazito prednost so dajala gledališka vodstva drami *Kralj na Betajnovi*, ki je imela kar 33 od teh 62 uprizoritev, sledi *Pohujšanje* (11), *Za narodov blagor in Hlapci* (8) itd. Edinole Romantične duše niso bile igrane, Lepa Vida pa le v zagrebški igralski šoli, zato te predstave naš pregled ne upošteva.

S Cankarjevimi dramskim delom se je seznanilo v vsem tem času 26 mest v drugih jugoslovanskih republikah in 6 v tujih. Pri tem so mišljene premiere, ki so jih pripravila gledališča v tistih mestih sama. Če prištejemo še gostovanje slovenskih ansamblov, se številka dvigne pri jugoslovanskih mestih za 10 (skupaj 36) in pri tujih za 3 (skupaj 9). V celoti je bilo torej mogoče slišati Cankarjevo živo besedo z gledališkega odra v 45 mestih zunaj Slovenije.

Med jugoslovanskimi središči gre prvo mesto *Zagrebu*, ki je pripravil v raznih obdobjih 7 različnih uprizoritev Cankarjevih del, sledi mu *Osijek* s 5, *Beograd*, *Sarajevo*, *Split* in *Subotica* pa s 4 uprizoritvami. Med tujimi mesti gre prvenstvo *Pragi*, ki je pripravila 4 uprizoritve v poklicnih gledališčih, od tega celo eno krstno predstavo (*Za narodov blagor*, 1905).

Les pièces de Cankar sur les scènes étrangères

L'ensemble de toutes les représentations des pièces de Cankar en dehors de la Slovénie, c'est-à-dire dans les autres républiques yougoslaves ainsi qu'à l'étranger (y compris les tournées) est divisé en trois périodes: 1. la période de la vie de Cankar (jusqu'en 1918), 2. les années entre les deux guerres (1918—1941), 3. notre époque (1945—1968). Bien que les pièces de Cankar n'occupent pas encore, sur les scènes étrangères, la place qui leur revient, le nombre des différentes représentations répertoriées et documentées jusqu'à présent s'élève à 60 (en Slovénie le nombre est de 120; dans les deux cas il ne s'agit que de représentations préparées par des théâtres professionnels). La pièce »Jakob Ruda« a été représentée à Zagreb l'année même de sa première à Ljubljana (1900). La comédie »Pour le bien du peuple« a été donnée d'abord à Prague (1905), un an et demi avant sa première à Ljubljana. La pièce »Les Valets« qui avait été censurée à sa naissance a eu sa première représentation à Trieste, après la création du premier état yougoslave, ensuite elle a été représentée à Zagreb et finalement à Ljubljana (toutes les trois en 1919). La première représentation de Cankar dans le monde non-slave eut lieu à Paris en 1956, lors de la participation du Théâtre national slovène de Ljubljana au Festival international du théâtre. La pièce qui compte le plus grand nombre de différentes interprétations à l'étranger (ainsi qu'en Slovénie) est »Le roi de la Betajnova« (33). Les oeuvres de Cankar ont été jouées, en dehors de la Slovénie, dans 36 villes yougoslaves et dans 9 villes à l'étranger. Parmi les villes yougoslaves c'est Zagreb qui retient la première place, à l'étranger Prague.